

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1932 kl 4. e. m.

*Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 17,
i anledning av väckt motion angående förhindrandet av
tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar.*

I en inom första kammaren väckt och till dess *första* tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 207, har herr Möller m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning rörande förhindrandet av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar, samt att förslag i ärendet, i den mån riksdagens medverkan är påkallad, måtte snarast möjligt framläggas.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från överståthållarämbetet, och är nämnda yttrande såsom bilaga fogat härvid.

Av den föreliggande motionen framgår, att densamma föranletts av den under hösten 1931 av polismyndigheten i Stockholm verkställda utredningen om tillvaron av en under ledning av en högre militär bildad privat beväpnad kår, den s. k. Munckska kåren. *Utredning.*

Motionärerna utgå från den uppfattningen, att denna kår kunde misstänkas för att innebära ett hot mot samhället och dess lagbundna utveckling. De förmena, att en på detta sätt organiserad ordningsvakt inneslöte de största risker för upprätthållandet av lag och ordning i samhället. Sådana organisationer vore enligt motionärernas mening sammansatta efter politiska intresselinjer, kunde lätt falla för frestelsen att söka utnyttja lämpliga orostillfällen för politiska syften och kunde lätt frammana liknande sammanslutningar inom andra medborgargrupper, varigenom samhället kunde bli uppdelat i beväpnade läger, som utgjorde ett allvarligt hot mot allt fredligt samhällsarbete, ett hot som vid särskilt kritiska tillfällen lätt kunde övergå i blodiga uppgörelser mellan olika folkklasser med nedbrytande verkningar för ett folks samhälls- och kulturliv. För att göra bilden av de väntade följderna åskådlig framhålla motionärerna såsom varnande exempel de blodiga händelser, som utspelats mellan beväpnade folkgrupper i Österrike och faran av ett med ängslan väntat utbrott av inbördes krig i Tyskland.

För att skapa garantier för att samhällets ordningsvårdande uppgifter helt må ligga i myndigheternas händer hava motionärerna tänkt sig en skärpning av stadgandena i kungörelsen den 26 juli 1927 med vissa bestämmelser angående skjutvapen och ammunition. I en under förarbetena till nämnda kungörelse inom socialdepartementet upprättad promemoria anföres såsom motivering till skärpningen av förut gällande bestämmelser i ämnet, bland annat, följande: »Bristerna i den nu tillämpade kontrollen hava på olika sätt kommit till synes. Man har grundad anledning antaga, att skjutvapen och ammunition i viss omfattning förvärvats och lagrats i syften, som icke äro legitima. Att sålunda grupper av medborgare förse sig med vapen, avsedda att användas för brottsliga ändamål, är givetvis i hög grad betänkligt.»

Enligt kungörelsen må vissa slag av skjutvapen och ammunition ej av någon förvärfvas genom köp, byte, gåva eller annorledes, såvida ej särskilt tillstånd därtill givits. Sådant tillstånd må endast meddelas den, som gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet samt finnes hava behov av skjutvapen och ammunition, som i ansökan avses. Det må ej lämnas person under aderton år med mindre han erhållit förmyndarens samtycke till förvärvet. Utan tillstånd av chefen för socialdepartementet får, vidare, ej någon till riket införa skjutvapen eller ammunition med undantag för transittförsändning.

I detta sammanhang torde böra erinras om att lagen om straff för olovlig varuinförsel av den 8 juni 1923 föreskriver, att den, som utan tullangivning till riket inför tullpliktig vara, straffas för olovlig varuinförsel. Sker det i avsikt att undandraga vara tullavgift eller olovligen skall godset anses förverkat. För eftersökande av förverkad egendom är enligt vissa bestämmelser husrannsakan tillåten.

Utskottet. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att det är samhällets plikt att upprätthålla samhällsauktoriteten och ordningen inom samhället. Särskilt i en tid som den nuvarande, då propaganda i revolutionärt syfte i avsevärd omfattning bedrives, måste åtgärder vidtagas, som sätta samhället i tillfälle att fylla nämnda uppgift. På lagstiftningens område fordras i första rummet straffbestämmelser, som träffa jämväl förberedelse till högförräderibrott samt andra former av statsfientlig verksamhet. I fråga åter om statsförvaltningen krävas för ändamålet en polisorganisation och en polispersonal av erforderlig styrka och skicklighet. Vidtager samhället dessa åtgärder, är det icke underkastat något tvivel, att privata beväpnade sammanslutningar, som velat ställa sig till ordningsmaktens förfogande, bliva överflödiga och följaktligen komma att upphöra. Att däremot den enskilda medborgaren, när därav i särskilda fall göres behov, skänker ordningsmakten stöd i dess verksamhet, är något som överensstämmer med god medborgerlig anda.

Motionärerna, som äro principiella motsståndare till förutnämnda lag-

stiftning, ha icke lyckats komma fram med annat förslag för det av dem avsedda syftets vinnande än en skärpning av de nuvarande bestämmelserna (k. kung. den 26 juli 1927) angående skjutvapen och ammunition. Enligt utskottets mening skulle en dylik skärpning bliva verkningslös mot samhällets fiender, vilka säkerligen funne möjligheter att på illegal väg anskaffa sig de vapen de önska. Den laglydige medborgaren åter bleve däri-genom inskränkt i sin naturliga rätt att äga de vapen, som icke minst för hans personliga säkerhet äro erforderliga. Motionärernas antagande, att vapen för nämnda ändamål behövas blott vid avsides belägna bostäder och på resa, vederlägges dagligen av den djärvhet, som brottslingar ådagalägga.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att förevarande motion icke måtte till någon första kam-marens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 maj 1932.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Wagns-son, Sandegård, Lundell, Olof Carlsson, Karl Andreas Andersson, Per Andersson, Wijkström* och *Nylander*.

Reservation

av herrar *Wagnsson, Sandegård, Olof Carlsson* och *Karl Andreas Andersson*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»De händelser, som utspelats i vissa andra länder, visa, vart det kan bära *Utskottet.*
hän, om samhället inom sig tolererar förefintligheten av väpnade privata sammanslutningar. I ett demokratiskt samhälle äro tryck- och yttrande-frihet, förenings- och församlingsrätt, demonstrationsfrihet, medborgarrätt och dess utövande medel för hävdandet av enskildas eller meningsgruppers uppfattningar ifråga om samhällsskicket. Den samhälleliga ordningsmakten bör ligga helt uti samhällets hand. Väpnade privata kårer böra, vilken menings-riktning de än representera, ej tolereras. Kontrollen över dylika kårers rekry-tering och deras handlande kan, såsom erfarenheten visat, lätt glida de inför samhället i sin helhet ansvariga myndigheterna ur händerna. Blotta tillvaron

av beväpning på ett håll för ingripande i samhällslivet kan åstadkomma liknande åtgärder på annat håll och leda till förvecklingar och stridigheter med för samhället och den enskilde oöverskådliga följder. Förändring av lagarna för medborgarnas sammanlevnad bör alltid ske på demokratiens väg. Demokratien är en vida säkrare garanti för en lugn samhällsutveckling än privata, väpnade medborgargrupper, även om dessa sammanslutas sig i syfte att skydda samhällets lagbundna ordning.

Det kan förtjäna omnämnas, att riksregeringen i Tyskland nyligen utfärdat en förordning, varigenom de därstädes befintliga stormavdelningarna och skyddskårerna förbjödos samt organisationernas militära utrustning beslagtogs. I riksregeringens kommuniké härom heter det bland annat, att upplösandet av dessa organisationer var en nödvändighet för att upprätthålla respekten för statens lagar samt för att kunna vidmakthålla lugn och ordning och bevara statens auktoritet för ytterligare intrång. Redan befintligheten av en sådan organisation, som utgör en stat i staten, är en källa till ständig oro för den fredliga befolkningen. Så snart en sådan makt organiseras från privat håll och staten tolererar detta äro lugn och ordning i fara. Utvecklingen leder logiskt till sammanstötningar och inbördeskrigsliknande förhållanden.

Vilka åtgärder som i vårt land lämpligen böra tillgripas för att förhindra tillkomsten och existensen av väpnade privata sammanslutningar bör vid en blivande utredning klarläggas. I motionen ifrågasättes bland annat dels generellt förbud, dels skärpning av förordningen om skjutvapen och ammunition. En blivande utredning torde givetvis även böra undersöka om icke motionärernas syfte kan nås genom andra åtgärder.

En eventuell lagstiftning på området bör vara försiktigt avpassad, så att intrång i den enskilde medborgarens fri- och rättigheter i möjligaste mån undvikes. Utredningen synes även bör omfatta frågan om förhindrande av att de vapen, över vilka skytteföreningar och landstormsavdelningar förfoga, utnyttjas för beväpning av privata sammanslutningar.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning rörande förhindrandet av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar, samt att förslag i ärendet, i den mån riksdagens medverkan må anses påkallad, måtte snarast möjligt framläggas.»

*Bilaga.**Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.*

Av Kungl. Maj:t anmodad att till Eder avgiva yttrande över en inom första kammaren väckt motion, nr 207, angående förhindrandet av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar, får överståthållarämbetet anföra följande.

Givetvis är det av stor vikt att icke inom samhället finnas privata beväpnade sammanslutningar, som för sina särskilda intressen kunna förfoga över maktmedel, som för den ordinarie ordningsmakten försvåra eller måhända rent av omöjliggöra att upprätthålla samhällsordningen. Även om en sådan sammanslutning sker i det lojala syftet att vid behov biträda ordningsmakten, är den tydligen icke i och för sig önskvärd, ehuru den visserligen, där den ordinarie ordningsmakten är otillräcklig för samhällets skydd, kan bli nödvändig.

Bästa medlet för förhindrande av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar torde också enligt överståthållarämbetets mening vara att den ordinarie ordningsmakten, som mångenstädes i vårt land uppenbarligen är alldeles otillräcklig, erhåller sådan styrka, att den för lojala medborgare verkar betryggande och att den förmår tygla samhällsfientliga element.

I den remitterade motionen ifrågasättes emellertid vidtagande av lagstiftningsåtgärder för det med motionen avsedda syfte. I sådant hänseende bör enligt överståthållarämbetets mening alldeles särskild uppmärksamhet ägnas åt frågan om effektiva åtgärder för stävjande av den mer eller mindre öppet bedrivna propagandan i revolutionärt syfte — åtgärder gent emot enskilda och organisationer, vare sig öppna eller slutna, vare sig beväpnade eller obeväpnade, vilka i tal eller skrift propagera för omstörtande av rikets stats- och samhällsordning.

Motionärerna synas emellertid vilja förorda andra lagstiftningsåtgärder huvudsakligen innebärande skärpning av gällande bestämmelser rörande förvärv av vapen samt därjämte eventuellt införande av generellt förbud mot »väpnade kårer».

Vad först ett sådant förbud angår, skulle detsamma innebära, att personer som innehava vapen skulle vara förhindrade att sammansluta sig i en förening. Ett lagbud av sådan innebörd synes föga överensstämma med hittills i vårt land gällande rättsprinciper och torde i varje fall bli omöjligt att effektivt övervaka. Anmärkas kan för övrigt att ett dylikt förbud även skulle drabba sådana lojala och högeligen samhällsnyttiga inrättningar som skytteföreningarna och landstormsförbunden.

Beträffande frågan om skärpningar av föreskrifterna i Kungl. kungörelsen med vissa bestämmelser angående skjutvapen och ammunition, torde visserligen intet teoretiskt hinder möta för utformande av stadganden för ernående av motionens syfte. Men att märka är, att sådana stadganden skulle rikta sig icke mot lojala medborgare utan mot dem, som äro fientliga mot samhällsordningen och som därför också säkerligen icke komme att godvilligt ställa sig föreskrifterna till efterrättelse. Skulle den ifrågasatta lagstiftningen få avsedd effekt, torde alltså komma att erfordras en omfattande och permanent övervakning med husrannsakingar och liknande i privatlivet ingripande åtgärder, som icke blott skulle för ordningsmakten vara synnerligen svår att åstadkomma utan också skulle för de enskilda samhällsmedlemmarna te sig förhatlig. Överståthållarämbetet kan

för sin del icke inse, att fördelarna av en, i praktiken så föga effektiv, lagstiftning skulle bliva nämnvärda men håller däremot före att bestämmelserna med all sannolikhet skulle, utan avsevärt gagn, bliva betungande för lojala medborgare, kräva mycket arbete av vederbörande tjänstemän och belasta det allmänna med betydliga kostnader.

De i motionen åsyftade förhållandena äro emellertid av den vikt för samhället att en utredning i ämnet kan anses motiverad. Men kommer en sådan till stånd, bör den enligt överståthållarämbetets redan här ovan uttalade mening främst avse *dels* åtgärder mot sådan revolutionär propaganda, som här ovan berörts, *dels* åvägabringande av full effektivitet åt ordningsmakten samt lämpligaste sättet för anordnande vid extra ordinarie tillfällen av den förstärkning av den ordinarie ordningsmakten, som under alla förhållanden och särskilt med hänsyn till den revolutionära propagandan måste vara erforderlig.

Stockholm den 10 mars 1932.

Henning Elmquist.

| *Robert Sällberg.*